

egész tömeg. Üres lett a nagy tér, ment ki erre, ki arra. Egyrésze a Sas-ba, másrésze a Hajdá-ba, vagy másik kis korcsmába, ahová éppen szokott ellátogatni, hogy ott kiki a maga módja szerint tovább folytassa a szórakozást. Akadt olyan is, aki a templomba ment. Sok embernek sokféle a gusztusa.

Az eképpen szórakozó emberek nagyrésze tanyai volt. Hetenkint, kéthetenkint, mikor milyen ráérős idejük volt, belkocogtak a városba — öszerintük „haza” — és csak hétfőn hajnalban indultak ki ismét, folytatni a föld munkálását vagy munkáltatását. Érdekes képiük volt ilyen vasárnap délelőttökön a vásárhelyi korcsmáknak. Mert korcsma volt valamennyi. Csak az elnevezésük volt más. Az egyiknek „kávéház” fölméne volt, a másiknak „vendéglő”, a harmadiknak „kaszinó”. Ezt azért nevezték kaszinónak, mert ide járt a város előkelőségének nagyrésze. Valamelyik „népkör” is itt tanyázott és a kiszsoba homályában benn ékeskedett az öreg könyvtár. Hat-hétszáz kötet könyv volt rendszerint benne s ez a szám csak úgy szaporodott, ha könyvedvelő, intelligens ember volt a könyvtáros s ha a választmányban is akadtak az irodalom iránt fogékonyabb lelki emberek. Ott, ahol az előfizetési ívet csak azért írta alá az elnök ur, vagy a könyvtáros két-három korona erejéig, hogy „éljen hát az író is, ne sajnáljuk tőle az aláírást” — a könyvtár lassankint lomtar lett. A könyvek a használattól elnyílvódtek, a számok nem szaporodtak és az olvasók száma is megcsappant, mert idők mulásával javarészt kiolvasták a körtagok. A „Kávéház” nevet pedig azért bitrolta némely korcsma, mert ott talpasdohárban feketekávévet vagy kapucinert is adtak s mert a nagyszoba közepén ócska billiárd állt a posztóját kinező vendégek részére.

A vendégek viselkedése azonban egyforma volt mindeniütt. Nagy Szabó István bezzeg levetette a fölöltőjét, ha meleg volt és úgy vágta ki a „huszonegyest” a kártyából, mint a pinty. Cs. Tóth Gáspár pedig nem röstelte bő magyar-gatyában, rámás kecskebőr csizmában lökdösni a billiárdgolyókat, mivel hogy ő a „kégli-partie”-nak elismert nagymestere volt. Kibicék is akadtak a jómódu gazda bravuros játékánál, mellyel ha végig söpörte az apró „kéglit”: a „mester” arcán végigterpeszkedett a büszkeség hirtelen támadt derüje, a nézők pedig elnagadtatással vetették oda a tajtékpipák hosszú szárai mellől a megjegyzést:

— Ez oszt' lökés volt! . . . E' mán töszi!

Abban az időben leginkább csak „kéglit” játszottak az emberek a billiárdasztalon. Továbbá „preferánszot”. A „kégli-partie” három golyóval játszották. Az asztal közepén volt egy nagyobbacska „báb”, amelyen líra-allaku szerkezet volt csengővel. A három lapdát lökdösték ide s tova a játék szabályai szerint s ha lyukba ment az egyik: kettőt írtak a játékos javára, ha pedig elütötte a kéglit, akkor a kégli csengett és tiz „jót” jelentett. Harminchatig ment a játék. Később már százig. A preferánszot — miként ma is — öt bábbal játszották. Ezek egysorjába vannak fölállítva. Abban az időben kocka-allakra állították föl őket. Itt az nyert, aki hamarabb megcsinálta a százhusz poént. Ezért „százhuszas”-nak is nevezték. Ma is így van. A másik asztal mellé is került kibic. Itt meg sajkoztak. Komoly, gondbamerült arccal nézte a játék iránt érdeklődő tanyai magyar, hogy hogyan vándorolnak egyik helyről a másikra a figurák s közben azon tűnődött, hogy szám sincs rajtuk, mint a kártyán, irás sincs, hogy üti el azért mégis egyik baba a másikat.

— Mégis csak uncut a német — sóhajtott egyet

s ezzel a filozofálással befejezte a kibicelés ártatlan mulatságát. Tovább ballagott.

Ezekre a szelid és olcsó szórakozásokra szükségük volt az efaíta embereknek, mert a tanyán csak a természet játékát látták mindig. Annak a hangját hallották estvétől reggelig s ez a hang hol szelidebb, hol haragosabb volt, aszerint, hogy szép volt-e az idő vagy viharos.

Gács András „magánakvalóságát” még egyéb körülmény is befolyásolta. Az ifjúkori multja. A forradalom egyik jelentékeny aktusa: a szőregi csata 1849 augusztus 5-én történt elvesztése után ő is fölvette a többi, Kossuth Lajos szellemében élő magyar emberekkel együtt a legmélyebb gyászt és hordozta a lelkében vagy tizenöt esztendeig, amíg csak ki nem bontotta az elnyomott korszak virradása nehezen várt első sugarait. Addig úgy élt, mint a világgal meghasonlott remete. Gyűlölettel a császári intézkedések és személyek iránt. Behúzódott a tanyájába, mozgott, szörtölődött, elégedetlenkedett és szidta a császárt, mint a többi hasonzorú ember. Olykor meg vadászatot tartott a gyümölcsös kertekben kóválygó éhes császári katonákra, kik közül hajmalonkint, vastag főtörzs mellé huzódva, vagy frissen ásott árok mélyébe bujva, egyiket a másik után szedegette le golyórajáró öreg puskájával. Többen szereztek maguknak eféle mulatságot abban az időben a kintélő emberek. Mint a legkártékonyabb vadat, úgy szedegették le a gyűlölt osztrák megszálló csapatok embereit, aztán elásták őket, hogy legyen min lakmározni a kódorgó ebeknek. Embertellen dollog volt ez, de érthető. A nép lélkéből kiölt Haynau kegyetlenkedése minden neme-sebb érzést s ha nem is az eszközként ide vezényelt embereken, hanem magán a rendszeren akart boszút állni.

(Folyt. köv.)

(Őszi korzón...)

AZ UJ EZREDEV nemzetvédelmi folyóirat októberi száma is igen változatos és gazdag tartalommal jelenik meg. A vezérvonatban félegyházi Papp Zoltán szerkesztő Kemál és Apáthy között von párhuzamot, W. Herbszt Géza a nemzeti testnevelés fontosságáról értekezik és Palasovszky Béla az alakulásban lévő Magyar Kultúregyesület fontosságát hangsúlyozva az új társadalmi alakulás programját ismerteti. A Szépirodalmi rovatban Kiss Dezső és Molnár Endre versei, Bo-Sin Endre és Papp Zoltán írásai, Társadalmi Élet című rovatban Reichardt László: Apáthy Lászlóról szóló nekrológja, a Move és Kultúregyesület hírei, a Forgácsok című rovatban pedig Szőke Sándor hangulatos írása és Jókay Lenke színes riportja teszik változatossá és gazdaggá a magyar társadalom közkezdelt lapját. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Podmaniczky-utca 45., II., 24—26. Egyes szám ára 15 korona.